

NOTAT

REPRÆSENTATIVITET I
SPØRGESKEMAUNDERSØGELSER
BLANDT ETNISCHE MINORITETER –
MEDBORGERSKABSUNDERSØGELSE

CEDRIC GORINAS
CHRISTIANE PRÆSTGAARD CHRISTENSEN

KØBENHAVN 2017

REPRÆSENTATIVITET I SPØRGESKEMAUNDERSØGELSER BLANDT ETNISKE
MINORITETER – MEDBORGERSKABSUNDERSØGELSE

Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen
Afdelingen for Beskæftigelse, Uddannelse og Inklusion

© 2017 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

SFI-notater skal danne grundlag for en faglig diskussion. SFI-notater er foreløbige resultater, og læseren bør derfor være opmærksom på, at de endelige resultater og fortolkninger fra projektet vil kunne afvige fra notatet.

INDHOLD

1	INDLEDNING	5
2	REPRÆSENTATIVITET	9
	Repræsentativitet: Respondenter i forhold til alle etniske minoriteter i befolkningen	10
	Repræsentativitet: Respondenter i forhold til ikke-respondenter	15
3	INFORMATIONSGRAD	21
4	KONKLUSION	27
	Opsummering af resultaterne	27
	Diskussion af andre undersøgelsesmetoder, der sigter efter højere svarprocent og -kvalitet	28
	BILAG	31
	Bilag 1 Opdeling af oprindelseslande	31
	Bilag 2 Informationsgrad – flere fordelinger	32
	LITTERATUR	35

INDLEDNING

I foråret 2016 gennemførtes ’medborgerskabsundersøgelsen’ for fjerde gang. Formålet med medborgerskabsundersøgelsen er at afdække ”en række indikatorer bag målsætningerne i det nationale integrationsbarometer, der viser status og udvikling på integrationsområdet” (s. 3, Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2016), blandt ikke-vestlige 1. og 2. generationsindvandrere (herefter *nydanskere*) og etniske danskere.

Undersøgelsen er spørgeskemabaseret, hvilket kan give nogle udfordringer, da svarprocenten i spørgeskemaundersøgelser blandt etniske minoriteter generelt er relativt lav. Det er også tilfældet i medborgerskabsundersøgelsen, hvor svarprocenten blandt nydanskerne under og over 30 år er hhv. 37 pct. og 42 pct. Ydermere er der en faldende tendens. Siden 2012 er svarprocenten faldet med 10 procentpoint (fra hhv. 50 og 53 pct.).

En lav svarprocent er årsag til bekymring, da det kan stille spørgsmålstegn ved undersøgelsens kvalitet og resultater. Et problem kan være *repræsentativitet*. Hvis en bestemt etnisk gruppe er mere villig (uvillig) til at deltage, kan denne gruppes holdninger blive over(under)-repræsenteret i undersøgelsens resultater i forhold til populationen¹, som man ønsker at sige noget om.

Med en lav svarprocent er det ydermere vigtigt, at kvaliteten af de svar, man modtager, er høj. Det vil sige, at der skal være tilstrækkelig med information i de besvarede skemaer til at afdække de undersøgte indikatorer. Sagt med andre ord, så er det afgørende, at svarene har en vis *informationsgrad*. Informationsgraden er problematisk, hvis der eksempelvis er en forholdsvis stor andel respondenter, som svarer ”ved ikke”

---

1. Såfremt den over- eller underrepræsenterede gruppes holdning afviger fra den generelle holdning.

eller ”ønsker ikke at svare” til spørgsmålene; enten fordi de ikke forstår spørgsmålet, ikke gider svare, eller fordi de vurderer spørgsmålets emne for privat, for sårbart eller for fjernt. Dermed bliver informationsgraden i svarene for lav, hvorfor anvendeligheden og troværdigheden af spørgsmålene begrænses.

I litteraturen er repræsentativitet og informationsgrad to velkendte problematikker, når der arbejdes med spørgeskemaer blandt etniske minoriteter (jf. fx Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008; Kappelhof, 2015; McKenzie & Mistiaen, 2009). Tidligere studier peger på, at såvel respondenternes individuelle og sociale karakteristika som undersøgelsens metodiske tilgang er betydningsfulde for kvaliteten af data genereret ved spørgeskemaer. For eksempel viser tidligere studier, at individer fra etniske minoriteter, som er unge, uden arbejde, lavt uddannede, singler, arbejder sent eller bor i store byer, er mindre kontaktbare eller mindre tilbøjelige til at besvare spørgeskemaundersøgelser (jf. bl.a. Groves & Couper, 1998; Kappelhof, 2015). Manglende sproglige kompetencer – blandt indvandrere – er også en væsentlig barriere (fx Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008).

Repræsentativiteten kan påvirkes af den måde, som respondenterne udvælges og kontaktes på. For eksempel er det problematisk, hvis etniske minoriteter udvælges fra officielle befolkningsregistre, hvor deres kontaktoplysninger ikke er opdateret eller mangler (Lipps & Kissau, 2012; Rinken, 2013). Etniske minoriteter skifter oftere bolig end majoritetsbefolkningen, og flere etniske familier bor i samme husstand, hvilket også kan være problematisk (Barnes, 2008). Brugen af telefon- eller webbaserede undersøgelser kan også udelukke en større andel af den etniske minoriteters befolkning, fordi brugen af internet og fastnetlinjer typisk er mindre udbredt hos etniske minoriteter (Lipps & Kissau, 2012; Kappelhof, 2015).

Med udgangspunkt i medborgerskabsundersøgelsen fra 2016 har dette notat til formål at undersøge, hvad der karakteriserer de etniske grupper, som er underrepræsenterede i undersøgelsen, samt at belyse svarenes informationsgrad og foreslå metoder, som tilsigter en forbedret dataindsamling blandt etniske grupper.² Mere konkret vil vi:

1. Undersøge repræsentativitet af ikke-vestlige grupper i forhold til resten af befolkningen
2. Sammenligne etniske minoriteter, som besvarede undersøgelsen, med dem, som enten ikke kunne kontaktes eller nægtede at svare

---

2. Vi inddeler ikke-vestlige nydanskere på deres oprindelige geografiske område ved at tage udgangspunkt i FN's inddeling (United Nations Statistics Division, 2016). De grupper, som ikke følger FN's inddeling, forklares i Bilag 1.

3. Undersøge informationsgraden, dvs. undersøge, hvilke spørgsmål og hvilke grupper, som har en højere andel af svarene: ”ved ikke ” eller ”nægter at svare”
4. Konkludere og komme med forslag om andre undersøgelsesmetoder med henblik på at øge etniske minoritets repræsentativitet.

Datagrundlaget for analysen er spørgeskemaundersøgelsen for hele stikprøven (dvs. inkl. både respondenterne og dem, der enten fravalgte at svare eller ikke kunne kontaktes), hvortil vi kobler oplysninger fra de danske registre om både demografiske, socioøkonomiske og kriminalitetsvariabler. I kapitel 2 inkluderer vi desuden registerdata for resten af den danske befolkning med nydanskerbaggrund og samme karakteristika som udvalget af undersøgelsens stikprøve (nydanskere, som er 18 år målt 15. februar 2016, som ikke har vestlig oprindelse, og som enten er efterkommere eller indvandrere med mindst et 3-årigt ophold i Danmark pr. 15. februar 2016; jf. kapitel 2).³

I kapitel 2 foretager vi en detaljeret repræsentativitetsanalyse, hvor vi først ser på den generelle repræsentativitet, hvor vi sammenligner respondenterne med alle nydanskere i befolkningen. Derefter sammenligner vi respondenterne med dem, som oprindeligt blev udtrukket, men som ikke besvarede undersøgelsen. I kapitel 3 fokuserer vi på respondenterne alene, hvor vi undersøger mønstre i informationsgraden. I kapitel 4 konkluderer og diskuterer vi alternative undersøgelsesmetoder med henblik på at forbedre fremtidige undersøgelsers kvalitet blandt nydanskere.

---

3. På notatets tidspunkt har vi mulighed for at indhente oplysninger om arbejdsmarkedstilknæytning op til 2013, se tabel 2.2 og 2.3.

REPRÆSENTATIVITET

I medborgerskabsundersøgelsen er der relativt færre etniske minoriteter end etniske danskere, som besvarer spørgeskemaet. Der kan være forskellige årsager til, at man ikke besvarer spørgsmålene. De personer, som ikke besvarer spørgsmålene, kaldes populært for *bortfald*. Tabel 2.1 viser svarprocenter samt begrundelse for bortfald blandt etniske danskere, indvandrere og efterkommere.

TABEL 2.1

Svarprocent og begrundelse (i pct.) for bortfald i Medborgerskabsundersøgelsen, 2016.

	Etniske danskere	Indvandrere	Efterkommere
Svarprocent	58	40	35
Fravalgt deltagelse (nægter el. forskerbeskyttelse)	14	8	12
Ingen kontakt (ikke truffet el. ugyldige kontaktoplysninger)	28	47	53
Sprogvanskeligheder	0	5	0
Sum	100	100	100
Antal observationer	1.100	2.580	869

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

Tabel 2.1 viser, at svarprocenten blandt etniske danskere, indvandrere og efterkommere er hhv. 58, 40 og 35 pct. For hver gruppe er andelen i 2016 den laveste siden den første medborgerskabsundersøgelse i 2012 (Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2016).

Fravalgt deltagelse indeholder tilfælde, hvor en adspurgt person i den oprindelige stikprøve kodes enten som ”nægter at svare”, eller som

frivilligt har meldt sig ind som ”forskerbeskyttet”.⁴ *Ingen kontakt* indeholder tilfælde, hvor en person ikke kunne træffes, hvor kontaktoplysninger manglede, øvrigt bortfald samt fravalgt på grund af sprogvanskeligheder.

Ser man på fordelingen af de forskellige begrundelser for manglende besvarelser, fremgår det, at andelen af fravalgt besvarelse faktisk er højere blandt etniske danskere end blandt nydanskere (hhv. 14 og 8 pct.). Til gengæld viser tabel 2.1, at den lavere svarprocent blandt nydanskere skyldes, at mange af de adspurgte ikke kunne kontaktes (hhv. 47 og 53 pct. blandt indvandrere og efterkommere kontra 28 pct. blandt etniske danskere). I modsætning til det, som litteraturen ofte påpeger (fx Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008; Kappelhof, 2015), er sproglige vanskeligheder en barriere for besvarelse for kun 5 pct. af indvandrerne i stikprøven. Problemerne består således mere i at skabe kontakten end at få svar, når kontakten er skabt.

REPRÆSENTATIVITET: RESPONDENTER I FORHOLD TIL ALLE ETNISKE MINORITETER I BEFOLKNINGEN

I dette afsnit undersøger vi repræsentativitet af nydanskere, der besvarede spørgeskemaundersøgelsen (dvs. ekskl. dem, som ikke ønskede at svare eller ikke kunne træffes, men inkl. dem, som nogle gange svarede ”ved ikke” eller ”ønsker ikke at svare”) i forhold til nydanskere i resten af befolkningen. Analysen baseres på en række variabler, som indhentes fra danske registre i året før undersøgelsen (2015) eller 2013 for variabler vedrørende arbejdsmarkedstilknytning.

Udgangspunktet for analysen er en afgrænset population, som følger de samme kriterier som udvalget af undersøgelsens stikprøve: Nydanskere, som er 18 år målt 15. februar 2016, som ikke har vestlig oprindelse, og som enten er efterkommere eller indvandrere med mindst et 3-årigt ophold i Danmark pr. 15. februar 2016.

Analysen gennemføres for indvandrere og efterkommere separat og vises i tabel 2.2. For hver gruppe sammenligner vi gennemsnittet for en række demografiske og socioøkonomiske variabler og undersøger statistisk signifikante forskelle mellem respondenterne og resten af befolkningen.

---

4. Forskerbeskyttelse giver en person mulighed for at framelde sig deltagelse i undersøgelser, som udtrækkes fra CPR-registreret (Danmarks Statistik, 2008).

TABEL 2.2

Repræsentativitet af de indvandrere og efterkommere, som har besvaret spørgsmålene, sammenlignet med hele populationen. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Procent.

	Indvandrere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle indvandrere	Efterkommere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle efterkommere
<i>Alder</i>				
18-25 år	11,5	8,6 **	73,7	59,6 ***
25-35 år	25,0	24,2	21,4	28,7 **
35-45 år	25,6	24,7	4,9	11,7 ***
45-55 år	22,6	22,8		
55+ år	15,3	19,8 ***		
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Køn</i>				
Mand	48,2	48,3	49,0	51,3
Kvinde	51,8	51,7	51,0	48,7
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Civilstatus</i>				
Enke/enkemand	1,8	3,1 *	0,0	0,0
Skilt	10,3	13,7 **	3,0	4,0
Gift	62,2	59,2	10,9	22,3 ***
Længstlevende af to partnere	0,0	0,0	.	..
Ophævet partnerskab	0,0	0,1	0,0	0,0
Registreret partnerskab	0,4	0,1 **	0,0	0,0
Ugift	25,3	23,8	86,2	73,7 ***
Mangler info	0,0	0,0	.	..
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabellen fortsættes

TABEL 2.2 FORTSAT

Repræsentativitet af de indvandrere og efterkommere, som har besvaret spørgsmålene, sammenlignet med hele populationen. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Procent.

	Indvandrere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle indvandrere	Efterkommere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle efterkommere
<i>Oprindelsesland</i>				
Europa	18,4	18,4	14,1	12,0
Mellemøsten	29,3	24,8 ***	22,7	21,1
Tyrkiet	8,8	12,2 ***	25,0	32,1 **
Nordafrika	2,1	3,0	2,6	5,8 *
Østafrika	4,6	6,1 *	3,0	3,1
Øvrig Afrika	3,3	2,9	1,0	0,7
Sydasien	15,1	14,7	19,7	17,0
Øvrig Asien	12,6	12,5	8,2	6,2
Amerika og Oceanien	4,9	3,7 *	1,0	0,9
Mangler info	0,9	1,7 *	2,6	1,2 *
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>År siden indvandring</i>				
2-5 år	7,9	10,4 **		
5-10 år	13,3	12,0		
10-20 år	36,6	31,2 ***		
20-30 år	28,2	29,9		
30+ år	14,0	16,5 *		
Mangler info	0,0	0,0		
Sum	100,0	100,0		
<i>Højest fuldførte uddannelse</i>				
Grundskole	23,4	28,2 ***	43,1	42,3
Almengymnasial uddannelse	9,7	8,4	22,4	18,4
Erhvervs-gymnasial uddannelse	2,4	0,9 ***	8,9	6,5
Erhvervsfaglig praktik- og hovedforløb	21,4	20,2	7,2	13,3 **
Kort videregående uddannelse	5,9	4,0 **	2,6	3,0
Mellemlang videregående uddannelse	10,1	7,7 **	5,6	6,7
Bachelor	3,5	1,8 ***	3,0	3,7
Lang videregående uddannelse	6,7	6,2	3,9	4,1
Forskeruddannelse	0,5	0,5	0,7	0,1 **
Mangler info	16,4	21,9 ***	2,6	1,9
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabellen fortsættes

TABEL 2.2 FORTSAT TABEL

Repræsentativitet af de indvandrere og efterkommere, som har besvaret spørgsmålene, sammenlignet med hele populationen. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Procent.

	Indvandrere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle indvandrere	Efterkommere, som har besvaret spørgeskemaet	Alle efterkommere
<i>Arbejdsmarkedstilknøytning, 2013 (SOCIO02)</i>				
Selvstændig eller medarbejdende ægtefælle	4,2	4,0	1,0	1,9
Topleder eller lønmodtager, der forudsætter færdigheder på højeste niveau	7,1	4,9 ***	3,6	4,3
Lønmodtager, der forudsætter færdigheder på mellemniveau	6,6	4,0 ***	3,6	5,8
Lønmodtager, der forudsætter færdigheder på grundniveau	17,6	14,8 *	15,1	18,5
Anden lønmodtager	16,6	15,4	6,3	7,0
Elev/studerende	11,6	7,0 ***	56,6	42,0 ***
Arbejdsløs	3,4	4,3	2,0	3,3
Modtager af dagpenge	2,6	2,8	1,0	1,9
Førtidspensionist	8,8	11,6 **	1,3	1,7
Pensionist eller efterlønsmodtager	3,1	6,3 ***	0,0	0,1
Kontanthjælpsmodtager	8,6	11,3 **	2,0	4,5 *
Andre	9,8	13,7 ***	7,6	9,0
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>Kriminalitet</i>				
Mindst 1 forbrydelse mod straffeloven 2013-14	1,3	1,6	7,0	8,5
Ingen forbrydelse mod straffeloven 2013-14	98,7	98,4	93,0	91,5
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Mindst 1 forbrydelse mod straffeloven 2011-14 ¹	2,9	3,5	1,3	3,7
Ingen forbrydelse mod straffeloven 2011-14 ¹	97,1	96,5	98,7	96,3
Sum	100,0	100,0	100,0	100,0
Antal observationer	1.025	248.071	304	51.195

Anm.: ***: $p < 0,001$, **: $p < 0,01$, *: $p < 0,05$.

Den statistiske signifikans henviser til den statistiske sikkerhed for forskellen mellem dem, som har besvaret spørgeskemaet og alle i populationen.

1 For at kunne sammenligne de relevante grupper udelades indvandrere, som flyttede til Danmark efter 2011, og efterkommere, som er yngre end 21.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet,

Ser man på indvandrergruppen, kan man pege på en vis grad skævhed i repræsentativitet på baggrund af flere statistisk signifikante forskelle. For eksempel i forhold til demografiske karakteristika er indvandrere, der har besvaret, gennemsnitligt yngre: 12 pct. er mellem 18 og 25, mens dette kun gælder 9 pct. af alle indvandrere. Desuden er de skilt eller enke/enkemand i mindre grad (hhv. 2 og 10 pct. kontra 3 og 14 pct. i hele befolkningen med indvandrerbaggrund).

I forhold til oprindelse er indvandrere fra Tyrkiet og Østafrika (bl.a. Somalia) underrepræsenterede blandt respondenterne, mens indvandrere fra Mellemøsten er overrepræsenterede. Vi finder ikke statistisk signifikante forskelle for de andre grupper. Generelt er det gennemsnitlige antal år siden indvandring ganske lige blandt både respondenterne og alle indvandrere. En undtagelse er dog indvandrere, der har været i landet imellem 10 og 20 år, som er en anelse overrepræsenterede (37 pct. kontra 31 pct. blandt alle indvandrerne), mens dem, der kun har været i Danmark i mindre end 5 år, er en anelse underrepræsenterede (8 pct. kontra 10 pct. for alle indvandrerne).

Ser vi på karakteristika som uddannelse og arbejdsmarkedstilknøytning, tyder analysen på, at indvandrere, som har en erhvervsfaglig eller mellemlang uddannelse, samt dem, der er lønmodtagere eller studerende, er overrepræsenterede blandt respondenterne. Til gengæld er indvandrere, der højst er uddannet på grundskoleniveau, samt dem, der ligger uden for arbejdsmarkedet, markant underrepræsenterede.

Hvad angår kriminel baggrund, viser tabel 2.2, at indvandrere og efterkommere med en tidligere dom (inden for de sidste 3 eller 5 år) er underrepræsenterede blandt respondenterne.

I de sidste tre søjler i tabel 2.2 retter vi fokus mod efterkommerne. I sammenligning med indvandrere er der færre variabler, der adskiller de efterkommere, som har besvaret spørgeskemaet fra alle efterkommerne i befolkningen. Der er dog statistisk sikker forskel på bl.a. alder og civilstand. Efterkommere, der besvarede undersøgelsen, er yngre og oftere ugift i sammenligning med resten af efterkommerbefolkningen. Desuden er efterkommere med tyrkisk eller nordafrikansk baggrund, kontanthjælpsmodtagere og de erhvervsuddannede underrepræsenterede blandt respondenterne, mens det modsatte gælder de almengymnasiale uddannede og de studerende.

Fra vores repræsentativitetsanalyse ser vi en række statistisk sikre forskelle mellem dem, som har svaret på spørgeskemaerne, og resten af befolkningen. Det vil således ikke være muligt direkte at udtale sig om alle nydanskere på baggrund af besvarelsene. Repræsentativitet har medborgerskabsundersøgelsen forsøgt at tage højde for ved at vægte de underrepræsenterede gruppers svar op, men i undersøgelsen kan man dog ikke specifikt se, hvilke karakteristika der bliver vægtet (Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet, 2016).

Vi så også en lav svarprocent, hvilket er helt på linje med litteraturen, som viser, at svarprocenten for spørgeskemaundersøgelser, der baseres på befolkningsregistre, er lavest blandt etniske minoriteter – specielt dem, som er mere socialt isoleret, fordi de ikke er i job (Groves & Couper, 1998) – samt tyrkiske indvandrere (jf. et andet dansk studie af Deding, Fridberg & Jakobsen, 2008). Desuden viste analysen, at efterkommere af nordafrikansk eller tyrkisk baggrund var underrepræsenterede, mens indvandrere fra Mellemøsten var overrepræsenterede.

Næste afsnit undersøger, hvorvidt der findes signifikante forskelle mellem respondenterne og to kategorier af ikke-respondenter: dem, der aktivt fravalgte at besvare, og dem, der ikke kunne kontaktes.

REPRÆSENTATIVITET: RESPONDENTER I FORHOLD TIL IKKE-RESPONDENTER

I dette afsnit undersøger vi, hvad der karakteriserer de personer, som ikke besvarede undersøgelsen. Enten fordi de eksplicit ikke ønskede at svare ("fravalgt deltagelse") eller ikke kunne kontaktes ("ingen kontakt"). Resultaterne vises i tabel 2.3 fordelt på demografiske og socioøkonomiske registerbaserede oplysninger.

Af tabel 2.3 fremgår det, at alder spiller en rolle for undersøgelsens resultat. Hele 31 og 27 pct. af de indvandrere, som hhv. fravalgte at svare og ikke kunne kontaktes, var 25-35 år gamle, mens kun 25 pct. af dem svarede. Andelen af indvandrere, der ikke kunne træffes, er forholdsvist høj blandt den ældste gruppe (55 år og over). Til gengæld er andelen af indvandrere, som er 45-55 år gamle, større blandt dem, der svarede, end blandt dem, der ikke ønskede at svare eller ikke kunne træffes.

Oprindelseslandet har også betydning for undersøgelsens resultat. For eksempel er andelen af indvandrere og efterkommere med tyrkisk baggrund markant mindre blandt "besvarede" end blandt både "fravalgt deltagelse" og "ingen kontakt": hhv. 9, 19 og 13 pct. hos indvandrerne, hhv. 25, 39 og 32 hos efterkommerne. Derudover udgør indvandrerne fra Øst- eller Nordafrika kun en lille del af respondenterne (hhv. 5 og 2 pct.), mens de er overrepræsenterede blandt indvandrere, der ikke kunne kontaktes (hhv. 9 og 4 pct.). Blandt efterkommerne er det primært dem med tyrkisk, nordafrikansk eller øvrig asiatisk (inkl. kinesisk og thai) baggrund, som er sværere at træffes. Hvad angår opholdstid i Danmark, er indvandrere, som er indvandret for 3-5 år siden, overrepræsenterede blandt dem, der svarede, mens indvandrere med 20-30 års opholdstid i landet var betydeligt sværere at kontakte.

TABEL 2.3

Repræsentativitet for dem i stikprøven, som har besvaret, fravalgt deltagelse eller ikke har været kontaktbare. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Opgjort i procent.

	Indvandrere			Efterkommere		
	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt
<i>Alder</i>						
18-25 år	11,5	12,7	14,6	73,7	65,4	69,4
25-35 år	25,0	30,7 *	27,0	21,4	27,1	23,8
35-45 år ¹	25,6	24,5	21,1 ***	4,9	7,5	6,8
45-55 år	22,6	18,8	19,8 *			
55+ år	15,3	12,3	17,8			
Sum	100	100	100	100	100	100
<i>Køn</i>						
Mænd	48,2	47,6	51,5	49,0	53,3	52,2
<i>Civilstatus</i>						
Gift	62,2	50,0 ***	51,3 ***	10,9	26,2 ***	18,1 ***
Sum	100	100	100	100	100	100
<i>Oprindelse, geografisk inddeling</i>						
Europa	18,4	17,5	17,8	14,1	12,2	8,9
Mellemøsten	29,3	26,9	25,1	22,7	17,8	24,9
Tyrkiet	8,8	19,3 ***	13,3 ***	25,0	39,3 ***	32,3 **
Nordafrika	2,1	0,9	4,0 ***	2,6	5,6	6,3 **
Østafrika	4,6	5,7	8,6 ***	3,1	1,9	2,8
Øvrig Afrika	3,3	2,8	2,1	0,9	0,9	0,2
Sydasien	15,1	11,8	14,8	19,7	17,7	16,6
Øvrig Asien	12,6	11,8	10,9	8,2	1,9 **	5,1 *
Amerika og Oceanien	4,9	2,4	2,0	1,1	0,8	0,9
Mangler info	0,9	0,9	1,4 *	2,6	1,9	2,0
Sum	100	100	100	100	100	100

Tabellen fortsættes

TABEL 2.3 FORTSÆTTES

Repræsentativitet for dem i stikprøven, som har besvaret, fravalgt deltagelse eller ikke har været kontaktbare. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Opgjort i procent.

	Indvandrere			Efterkommere		
	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt
<i>År siden indvandring</i>						
2-5 år	7,9	2,8 ***	6,0 **			
5-10 år	13,3	12,3	12,1			
10-20 år	36,6	34,4	37,8			
20-30 år	28,2	28,3	32,4 *			
30+ år	14,0	22,2 ***	11,2 *			
Sum	100	100	100			
<i>Højest fuldførte uddannelse</i>						
Grundskole	23,4	34,0 ***	32,4 ***	43,1	44,9	45,4
Almengymnasial uddannelse	9,7	10,4	10,8	22,4	14,0 *	19,9
Erhvervsgymnasial uddannelse	2,4	1,4	1,6	8,9	1,9 ***	6,3
Erhvervsfaglig praktik- og hovedforløb	21,4	21,2	18,6 *	7,2	22,4 ***	13,3 ***
Kort videregående uddannelse	5,9	3,3	3,9	2,6	0,9	2,0
Mellemlang videregående uddannelse	10,1	5,7 *	5,6 ***	5,6	7,5	4,2
Bachelor	3,5	0,9 *	1,6 ***	3,0	1,9	4,4
Lang videregående uddannelse	6,7	6,1	5,5	3,9	2,8	2,8
Forskeruddannelse	0,5	0,0	0,5	0,7	0,0	0,0 *
Mangler info	16,4	17,0	19,5 **	2,6	3,7	1,7
Sum	100	100	100	100	100	100

Tabellen fortsættes

TABEL 2.3 FORTSAT

Repræsentativitet for dem i stikprøven, som har besvaret, fravalgt deltagelse eller ikke har været kontaktbare. Fordelt på indvandrere og efterkommere. Opgjort i procent.

	Indvandrere			Efterkommere		
	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt	Besvarede	Fravalgt	Ingen kontakt
<i>Arbejdsmarkedstilknytning, 2013 (SOCIO02)</i>						
Selvstændig eller medarbejdende ægtefælle	4,2	3,3	3,8	1,0	3,7 *	1,3
Topleder eller lønmodtager, der forudsætter færdigheder på højeste niveau	7,1	1,4 ***	2,7 ***	3,6	4,7	2,8
Lønmodtager, der forudsætter færdigheder på mellemniveau	6,6	2,8 *	2,9 **	3,6	7,5	2,9
Lønmodtager, der forudsætter færdigheder på grundniveau	17,6	16,0	13,2 ***	15,1	21,5	17,9
Anden lønmodtager	16,6	13,7	14,6	6,3	6,5	5,0
Elev/studerende	11,6	12,3	9,3 *	56,5	32,8 ***	43,9 ***
Arbejdsløs	3,4	5,2	4,2 *	2,0	6,5 **	5,0 *
Modtager af dagpenge	2,6	3,8 **	2,8	1,0	0,9	2,4 *
Førtidspensionist	8,8	7,5	13,4 ***	1,3	0,0	1,3
Pensionist eller efterlønsmodtager	3,1	5,2	5,0 *	0,0	0,0	0,0
Kontanthjælpsmodtager	8,6	12,3	13,4 ***	2,0	3,8	5,5 **
Andre	9,8	16,5 ***	14,7 ***	7,6	12,1	12,0 *
Sum	100	100	100	100	100	100
<i>Kriminalitet</i>						
Mindst 1 forbrydelse mod straffeloven 2013-14	1,3	2,4 *	2,3 *	1,3	5,6 **	3,7 *
Ingen forbrydelse mod straffeloven 2013-14	98,7	97,6	97,7	98,7	94,4	96,7
Sum	100	100	100	100	100	100
Mindst 1 forbrydelse mod straffeloven 2011-14 ¹	2,9	7,5 ***	5,7 ***	4,6	6,6	5,7
Ingen forbrydelse mod straffeloven 2011-14 ¹	97,1	92,5	94,3	95,4	93,4	94,3
Sum	100	100	100	100	100	100
Antal observationer	1.025	212	1.343	304	107	458

Anm.: ***: p < 0,001, **: p < 0,01, *: p < 0,05. "-" indikerer, at andelen var for lille for at kunne indsendes fra Danmarks Statistik.

Den statistiske signifikans henviser til den statistiske sikkerhed for forskellen mellem gruppen (fravalgt deltagelse og ingen kontakt) og de besvarede.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet,

Desuden er indvandrere, der har været i landet i over 30 år, overrepræsenterede blandt dem, der aktivt fravalgte at svare.

Vi kan fremhæve yderligere mønstre, når vi ser på socioøkonomiske variabler, herunder uddannelsesniveaet og arbejdsmarkedstilknytning. Indvandrere med grundskole som højest fuldførte uddannelse er overrepræsenterede blandt de indvandrere, der fravalgte at svare (34 pct.) eller ikke kunne træffes (32 pct.) mod de 23 pct., som besvarede spørgeskemaet. Omvendt er dem med en uddannelse på mellemniveau overrepræsenterede blandt de indvandrere, der besvarede. Blandt efterkommerne kan dem med en erhvervsfaglig uddannelse karakteriseres med en høj tilbøjelighed for at fravælge at svare (22 pct.) eller ikke kunne kontaktes (13 pct.). Til gengæld kan efterkommere med en gymnasial uddannelse karakteriseres med en signifikant højere svarprocent (22 pct.).

Hvad angår arbejdsmarkedstilknytning, tydeliggør tabel 2.3, at der er betydeligt færre indvandrere, der er lønmodtagere på mellem til højt niveau, blandt dem, der fravalgte at svare eller ikke kunne træffes. Det samme gælder efterkommere, der er studerende. Til gengæld er andelen af kontanthjælpsmodtagere og førtidspensionister (arbejdsløse) knap dobbelt så stor blandt indvandrere (efterkommere), der nægtede at svare eller ikke kunne kontaktes, end blandt respondenterne.

Hvad angår kriminalitet (mindst en dom i de sidste hhv. 3 eller 5 år), er både indvandrere og efterkommere med en tidligere strafferetlig afgørelse overrepræsenterede i de to kategorier for ikke-respoderter.

Vi kan dermed konkludere, at en af udfordringerne med repræsentativiteten ligger i, at nogle etniske grupper – nemlig indvandrere fra Østafrika og indvandrere over 55 år – er svære at træffe. Som vi kommer ind på i konklusionen, er det nødvendigt med flere kontaktforsøg for disse grupper. Det er dog også et problem med aktivt fravalg, som også giver en skævvridning, og som primært sker blandt indvandrere, der har været i landet over 30 år, eller blandt dem, der er mellem 25 og 35 år gamle. Endeligt er det også værd at notere, at nydanskere, der ligger uden for arbejdsmarkedet, i langt højere grad fravælger at besvare eller ikke kan kontaktes. Et interessant resultat er dog, at efterkommere med en erhvervsfaglig uddannelse adskiller sig med en høj tilbøjelighed for at fravælge at svare.

Resultaterne kalder på både bedre incitamentter til at besvare og metoder, der kan skabe bedre kontakt.

INFORMATIONSGRAD

Ud over repræsentativitet (kapitel 2) er informationsgraden en vigtig dimension af en undersøgelses kvalitet. Den udtrykker, om vi får brugbar information fra svarene, eller om nogle emner ikke afdækkes tilstrækkeligt for alle eller nogle etniske grupper. I dette kapitel undersøger vi derfor informationsgraden nærmere. Vi ser på, hvorvidt respondenterne med etnisk minoritetsbaggrund valgte at svare ”ved ikke” eller ”nægter at svare” til nogle af spørgsmålene. En lav informationsgrad kan skyldes, at respondenterne ikke forstår spørgsmålet, ikke gider svare, eller at de betragter spørgsmålet som at være for privat, sårbart eller fjernt.

Kapitlet indeholder figurer, som har til formål at kaste lys over medborgerskabsundersøgelsens informationsgrad.⁵ Hver figur viser andelen af spørgsmål, hvor en respondent med etnisk minoritetsbaggrund har svaret ”ved ikke” eller ”ønsker ikke at svare”. Vi har set på den generelle informationsgrad af undersøgelsen, hvor vi tager andelen af alle spørgsmålene i hele undersøgelsen, som ikke giver os information. Vi undersøger også informationsgraden inden for de fire emner, som også behandles i medborgerskabsundersøgelsen:

- Medborgerskab
- Ligebehandling
- Social kontrol
- Grundlæggende samfundsnormer og værdier.

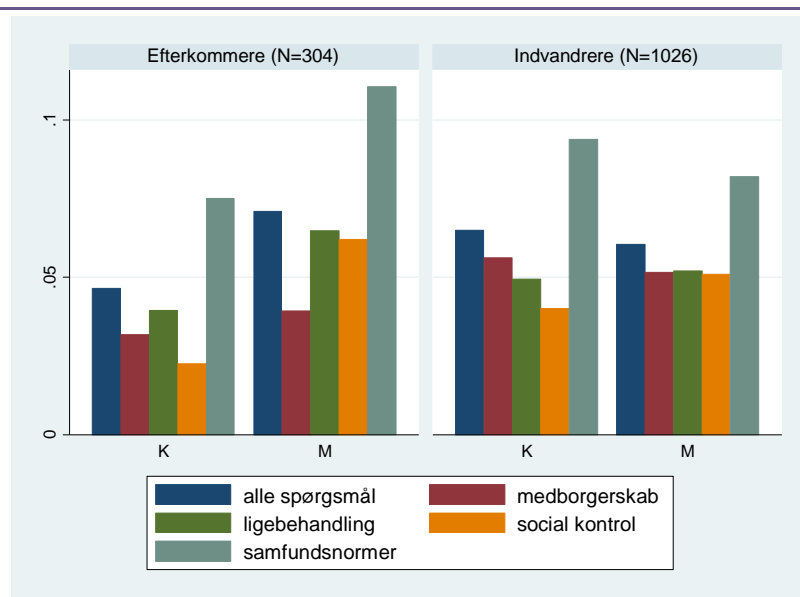
---

5. I analysen udelades de spørgsmål, som ikke bliver stillet til alle respondenterne. Det henvises til Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2016) for en præsentation af hver emnekategori. I en yderligere analyse (ikke vist i dette notat) finder vi, at svaret ”ved ikke” er brugt i langt højere grad end svaret ”ønsker ikke at svare”.

Vi afdækker forskelle i informationsgraden på herkomst og køn (figur 3.1), oprindelse (figur 3.2) samt år siden indvandring⁶ (figur 3.3) og undersøgelsesmetode (figur 3.4). Figurer med en yderligere fordeling på køn og en figur med en fordeling på alder kan findes i Bilag 2.

FIGUR 3.1

Gennemsnitlig andel af "ved ikke" eller "nægter at svare" i emnekategorien. Fordelt på herkomst, køn¹ og emne.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af etnisk minoritetsbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

1. K står for kvinde og M står for mand.

Kilde: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

Figur 3.1 viser informationsgraden fordelt på køn og herkomst. Vi ser mindst tre mønstre. For det første viser den venstre del af figurene, at informationsgraden er højere blandt kvindelige efterkommere end blandt mandlige efterkommere: Eksempelvis er der kun 4 pct. af kvinderne, der i gennemsnit ikke svarer informativt på spørgsmålene, mens den tilsvarende andel ligger på 7 pct. hos mændene. Ser man i stedet på indvandrerne (højre figur), ser man en mere beskeden kønsopdeling i forhold til informationsgraden.

For det andet tyder figuren på en forskel mellem indvandrere og efterkommere, idet de største andele af "ved ikke/ønsker ikke at svare" kendetegner de mandlige efterkommere, mens de laveste andele kende-

6. Dette kan af naturlige årsager kun undersøges for indvandrere.

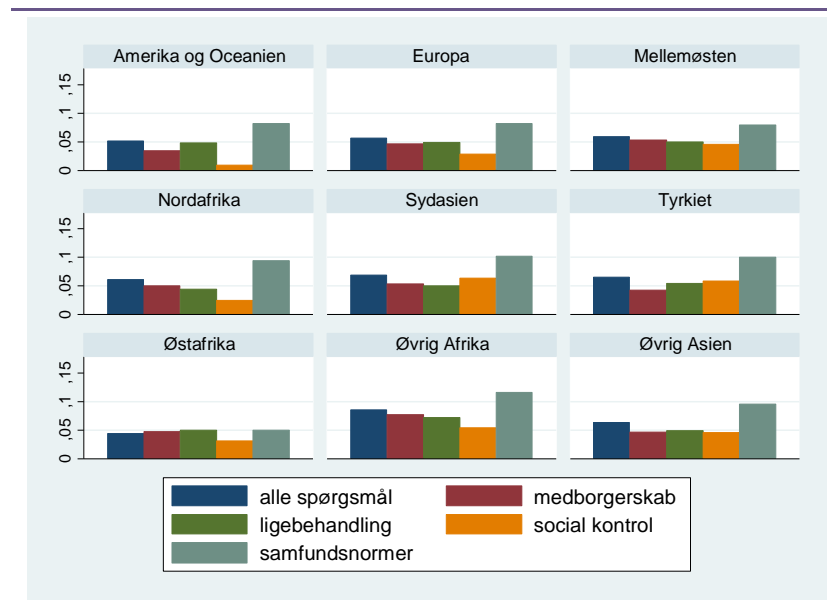
tegner de kvindelige efterkommere, og mens andelen hos indvandrerne af begge køn ligger imellem.

For det tredje viser figur 3.1, at andelen af ”ved ikke/ønsker ikke at svare” varierer med emnekategori. For alle grupper i figuren er det altid spørgsmålene vedrørende ”grundlæggende samfundsnormer og værdier”, som karakteriseres med den største andel.⁷

I de næste figurer ser vi på informationsgraden fordelt på oprindelse og år siden indvandring.

FIGUR 3.2

Gennemsnitlig andel af ”ved ikke” eller ”nægter at svare” i emnekategori. Fordelt på oprindelses grupper og emnekategori.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af etnisk minoritetsbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Både indvandrere og efterkommere indgår i denne figur. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

Kilde: Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

Figur 3.2. viser informationsgraden fordelt på oprindelsesgrupper. Figuren tyder generelt på en ganske lige fordeling af svarene ”ved ikke/ønsker ikke at svare” på tværs af regionerne. Eksempelvis noterer man, at andelen af svar ”ved ikke/ønsker ikke at svare” i gennemsnit varierer mellem 4 og 7 pct. for alle grupper.

Alligevel peger figuren på enkelte forskelle. Eksempelvis kan nogle minoriteter (bl.a. Sydasien, Tyrkiet og Øvrig Afrika) kendetegnes

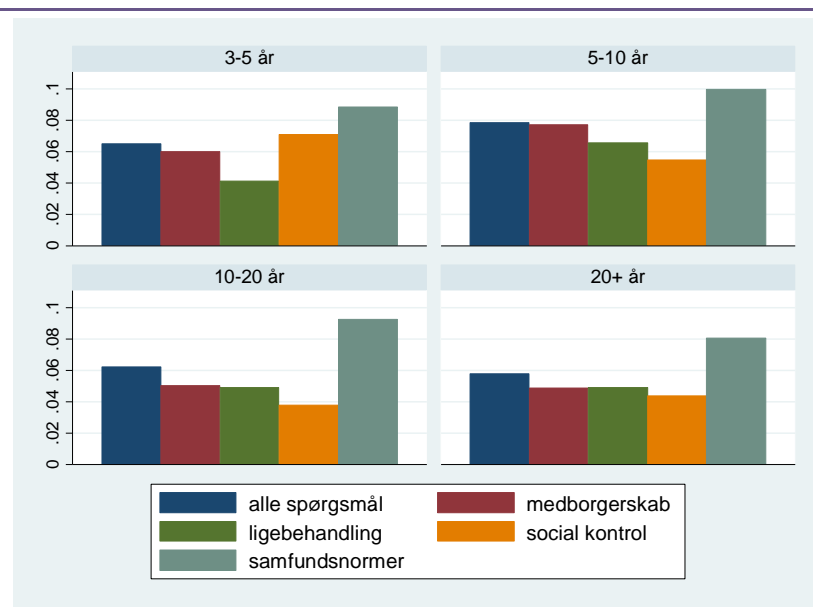
7. Yderligere analyse viser, at den høje andel i emnekategori ”grundlæggende samfundsnormer og værdier” primært skyldes en høj andel ”ved ikke/ønsker ikke at svare” i de første fem spørgsmål i emnekategori. Jf. Bilaget i Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2016) for det detaljerede spørgeskema.

ved særdeles høje andele af ”ved ikke/ønsker ikke at svare” inden for kategorien som social kontrol. Dette kan skyldes kulturelle forskelle og graden af vilje, forhold eller forståelse til at besvare undersøgelser om netop disse emner. Emnet social kontrol indeholder bl.a. spørgsmål omkring ens holdning til forældrenes rolle i valg af børns kæreste eller uddannelse samt spørgsmål om ligestilling.

Derudover bekræfter figuren de resultater, som figur 3.1 allerede påpegede, og som gælder alle grupper: Nemlig, at spørgsmålene om det sidste emne (samfundsnormer) er dem, som etniske minoriteter oftest afviser at svare direkte på eller ikke kan forholde sig til.

FIGUR 3.3

Gennemsnitlig andel af ”ved ikke” eller ”nægter at svare” i emnekategorien. Fordelt på antal år siden indvandring og emne.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af indvandrerbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Kun indvandrere indgår i denne figur. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

Kilde: Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

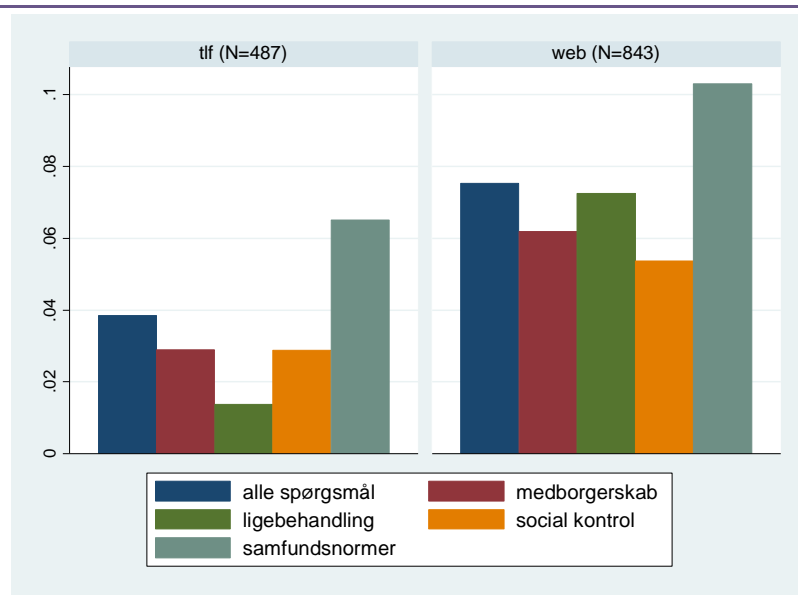
Dernæst undersøger vi informationsgraden blandt indvandrere fordelt på antal år siden indvandring (figur 3.3). Generelt viser figur 3.3, at andelen af ”ved ikke/ønsker ikke at svare” er lige på tværs af årskategorierne. Også i figur 3.3. er det spørgsmålene omkring samfundsnormer, som bliver besvaret med mindst information. De indvandrere, som har været i Danmark i mindre end 10 år, har generelt højere en højere andel af ”ved ikke/ønsker ikke at svare”: ca. 7 pct. for alle spørgsmålene i forhold til

under 6 pct. blandt de indvandrere med mere end 10 års ophold i landet. Informationsgraden stiger således med tiden bosiddende i Danmark.

FIGUR 3.4

Gennemsnitlig andel af "ved ikke" eller "nægter at svare" i hver emnekategori. Fordelt på undersøgelsesmetode og emne.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af indvandrerbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne.

Kilde: Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

Til sidst ser vi på informationsgraden fordelt på undersøgelsesmetode: telefon eller web (figur 3.4). Svarene samlet på web, som udgør ca. to tredjedele af nydanskernes svar, karakteriseres ved en ringere informationsgrad i forhold til respons samlet via telefoninterviews. Figuren viser nemlig, at andelen af svar "ved ikke" eller "ønsker ikke at svare" i gennemsnittet når ca. 8 pct., hvilket er to gange så meget som gennemsnittet blandt telefoninterviewene.

Forskellen blandt emnekategorierne er særlig tydelig for spørgsmålene relaterede til "ligebehandling" (kun 1 pct. af de telefon-baserede svar i forhold til ca. 7 pct. af svarene indsamlet online). Den højeste andel af "ved ikke" eller "ønsker ikke at svare" karakteriserer stadig emnekategorien "grundlæggende samfundsnormer og værdier" (7 pct. blandt telefonrespondenterne og 10 pct. af web-respondenterne).

De forskelle, som figur 3.4 tydeliggør, er interessante i betragtning af, at telefon-baserede svar blev indsamlet efter en rykker: Informationsgraden er højere, når data indsamles via telefon, og/eller efter at respondenterne blev rykket. Med de tilgængelige informationer kan vi

desværre ikke afgøre, om det er telefon eller rykker, der påvirker informationsgraden i svarene. Dette resultat er interessant i lyset af litteraturen, der viser, at respondenterne plejer at udtrykke sig mere frit i web-baserede spørgeskemaundersøgelser (Kappelhoff, 2015).

Analysen i dette kapitel viser variation i informationsgraden afhængig af den etniske gruppe, køn, opholdstid i Danmark og undersøgelsesmetoden. Mere konkret finder vi, at mandlige efterkommere er de mest tilbøjelige til at give lidt informative svar, mens det omvendte gælder for kvindelige efterkommere. For alle grupper er der generelt lav informationsgrad ved spørgsmålene, som vedrører emnet ”grundlæggende samfundsnormer og værdier”. Andelen af ”ved ikke” eller ”ønsker ikke at svare” for dette emne når op til hele 12 pct. hos mandlige efterkommere.

Desuden viser analysen, at informationsgraden stiger med tiden bosiddende i Danmark, og når undersøgelsen gennemføres via telefon. Hvis telefon blev brugt som en rykker, viser det sig, at informationsgraden er højere blandt respondenterne, der blev kontaktet flere gange.

En yderligere analyse på tværs af oprindelseslande viser ikke store forskelle mellem nydanskere af forskellig etnisk baggrund. En undtagelse er dog, at indvandrere fra Iran og Vietnam er mere tilbøjelige til at give informative svar på spørgsmålene omkring social kontrol end andre grupper.

KONKLUSION

Medborgerskabsundersøgelsen har måttet håndtere en faldende svarprocent blandt ikke-vestlige etniske minoriteter over de seneste år. En lav svarprocent kan formindske en undersøgelses kvalitet, fordi den kan betyde, at undersøgelsen ikke afspejler alle grupper i samfundet i samme grad – i forhold til både, hvem der besvarer undersøgelsen (i.e. repræsentativitet), samt hvad der bliver besvaret, så vi lærer noget af de svar, der afgives (i.e. informationsgrad).

Med udgangspunkt i Medborgerskabsundersøgelsen 2016 undersøger dette notat både repræsentativitet og informationsgrad og forsøger derved at kaste lys over, hvad der karakteriserer de ikke-vestlige etniske grupper, som undersøgelsen ønsker at afdække.

OPSUMMERING AF RESULTATERNE

Den lave svarprocent blandt nydanskere (hhv. 40 og 35 pct. for indvandrere og efterkommere) skyldes primært, at mange i stikprøven ikke kunne kontaktes enten pga. ugyldige kontaktoplysninger, eller fordi de ikke kunne træffes (i alt 47 og 53 pct. af hhv. indvandrere og efterkommere i stikprøven). Til sammenligning udgør sprogvanskeligheder og decideret nægtelse af deltagelse en mindre andel af indvandrere i stikprøven (5 pct.). Det er således ikke fordi, at nydanskerne ikke ønsker at deltage, men fordi, det ikke er muligt for interviewerne at komme i kontakt med dem.

I sammenligning med hele befolkningen af nydanskere er nydanskere, der er i job og uddannede, overrepræsenterede blandt respondenterne, mens tidligere kriminelle er underrepræsenterede. Desuden er nydanskere med tyrkisk eller østafrikansk baggrund underrepræsenterede.

Især tyrkiske indvandrere og efterkommere udgør en stor andel blandt dem, der nægtede at besvare eller ikke kunne træffes. Dette er problematisk, da det er den største gruppe ikke-vestlige indvandrere i Danmark. Andre grupper såsom indvandrere fra Øst- eller Nordafrika samt efterkommere af nordafrikansk baggrund var særdeles svære at kontakte.

I forhold til alder viser analysen, at indvandrere, der er over 55 år, er sværere at træffe, sandsynligvis fordi de ikke er på nettet eller mangler at registrere deres telefonnummer. Det er primært indvandrere og efterkommere mellem 25 og 35 år, som aktivt fravælger at svare.

I forhold til svarenes informationsgrad viser analysen, at mandlige efterkommere er de mest tilbøjelige til at give lidet informative svar, mens det omvendte gælder for kvindelige efterkommere.

For alle grupper er der generelt lav informationsgrad ved spørgsmålene, som vedrører emnet ”grundlæggende samfundsnormer og værdier”. Andelen af ”ved ikke” eller ”ønsker ikke at svare” for dette emne når op til hele 12 pct. hos mandlige efterkommere.

Desuden viser analysen, at informationsgraden stiger med tiden bosiddende i Danmark, og når undersøgelsen gennemføres via telefon. Hvis telefon blev brugt som en rykker, viser det sig, at informationsgraden er højere blandt respondenterne, der blev kontaktet flere gange.

En yderligere analyse på tværs af oprindelseslande viser ikke store forskelle mellem nydanskere af forskellige etnisk baggrund. En undtagelse er dog, at minoriteter fra Sydasiens, Tyrkiet og øvrige Afrika er en anelse mindre tilbøjelige til at give informative svar på spørgsmålene omkring social kontrol end andre grupper.

Analysen i dette notat viser derfor, at medborgerskabsundersøgelsen, som er baseret på en stratificeret udvælgelse via CPR-registret, ikke kan repræsentere alle ikke-vestlige etniske grupper i samme grad eller samle informativ viden om alle emner. Som beskrevet i indledningen findes der andre måder at indsamle data på, som evt. ville kunne bidrage med at opnå bedre repræsentativitet og informationsgrad. Næste afsnit diskuterer disse metodiske tilgange.

DISKUSSION AF ANDRE UNDERSØGELSESMETODER, DER SIGTER EFTER HØJERE SVARPROCENT OG -KVALITET

Medborgerskabsundersøgelsen gennemføres via en stratificeret udvælgelse via CPR-registret. Spørgeskemaundersøgelser kan gennemføres via andre metoder med henblik på at ramme højere svarprocent blandt specifikke grupper såsom etniske minoriteter.

Eksempler på disse metoder inkluderer, hvad der i litteraturen kaldes for ”chain referral”, ”snowball” (Goodman, 1961) eller ”respondent-driven sampling” (Heckartton, 1997). Fælles for disse metoder er, at

en først udvalgt gruppe af respondenter ("seeds") bedes om at henvise til nye personer i målgruppen. Disse nye personer bedes ligeledes om at henvise til andre personer i målgruppen (jf. eksempler i Massey & Singer, 1995). Til trods for, at de muliggør undersøgelsen af etniske grupper, som er underrepræsenterede i stratificerede spørgeskemaundersøgelser (fx medborgerskabsundersøgelsen), giver disse metoder anledning til andre problemer. Bl.a. kræver de, at personerne er villige til at videregive kontaktoplysninger på andre i deres netværk. Disse alternative undersøgelser kan også føre til en overrepræsentation af personer med et stort netværk (McKenzie & Mistiaen, 2009).

"Intercept point" undersøgelser er en anden tilgang til spørgeskemaundersøgelser. Intercept point undersøgelser udnytter, at indvandrere ofte samles i fællesskaber på specifikke steder. Interviewerne møder de etniske minoriteter på samlingsstedet og gennemfører undersøgelsen dér i stedet for at sende et brev til eller ringe til personen og interviewe ham/hende i egen bolig. Intercept point undersøgelser adskiller sig, da de typisk gennemføres på det offentlige mødested, gennemføres på kortere tid og uden nødvendigvis at have varslet de tilsigtede respondenter (jf. eksempler i McKenzie & Mistiaen, 2009; Wasserman m.fl., 2005). En begrænsning kan dog opstå, hvis emnerne, der skal afdækkes, betragtes som fortrolige.

McKenzie og Mistiaen (2009) sammenligner tre typer af undersøgelsesmetoder: snowball, intercept point og en stratificeret undersøgelse, blandt indvandrere i Brasilien. Forfatterne finder en skævere repræsentativitet i både snowball og intercept point-metoder end i den stratificerede undersøgelse. Skævheden går nemlig ud på, at respondenterne i de første to metoder føler sig mere tilknyttet til hjemlandet og hjemkulturen (målt ved daglig brug af etniske medier) end de grupper, der er repræsenterede i den stratificerede undersøgelse. Dog tilføjer McKenzie og Mistiaen (2009), at skævheden er af mindre betydning i intercept point undersøgelsen og nemt kan korrigeres ved vægtningsmetoden. Med hensyn til fremtidige studier foreslår de, at man gennemfører undersøgelsen på flere samlingssteder for at øge repræsentativitet.

En yderligere fordel ved at bruge intercept point undersøgelser er, at deres implementering kræver betydeligt færre økonomiske ressourcer. Ud over dette økonomiske aspekt kan intercept point undersøgelser løse det problem, at mange etniske minoriteter ikke kan træffes på de tilgængelige kontaktoplysninger, eller det, at de skifter bolig hyppigere end majoritetsbefolkningen (Kappelhof, 2015).

Litteraturen diskuterer andre måder, som kan forøge svarprocenten blandt etniske minoriteter i stratificerede undersøgelser. Forslag inkluderer: forkortelse af de anvendte spørgeskemaer og af feltarbejdets periode, flere forsøg for kontakt (op til 3-4 gange) fra samme interviewer og økonomisk kompensation ved besvarelse (se en oversigt i Kappelhof, 2015).

Ud fra litteraturen og denne analyse kunne man forestille sig, at fremtidige medborgerskabsundersøgelser til dels gennemføres med kortere spørgeskemaer og fortsat med en stratificeret udvælgelse via CPR-registreret med henblik på at ramme en højere svarprocent. For at samle viden om sårbare emner (fx samfundsnormer og værdier) og blandt de grupper, som er svære at træffe (fx østafrikanske og tyrkiske nydanskere, mandlige efterkommere og ældre indvandrere), kunne man derudover anvende intercept point undersøgelser på flere relevante samlingssteder. En anden metode, som har vist sig at være effektiv til at få fat i minoriteter, som ellers er svære at kontakte, går ud på at sende en interviewer af samme oprindelse, hvis den tilsigtede respondent ikke svarer på den første web- eller telefonundersøgelse. Hvis man giver det op til fire yderligere forsøg, kan denne metode være mere effektiv end at sende en interviewer af samme oprindelse allerede ved første forsøg (Kappelhof, 2015).

BILAG

BILAG 1 OPDELING AF OPRINDELSESLANDE

Vi har undersøgt oprindelseslandene for de ikke-vestlige nydanskere og har grupperet dem, således at overblikket lettes. I dette bilag ses et overblik over, hvordan landene er grupperet.

BILAGSTABEL B1.1

Gruppering af oprindelseslande.

Gruppe	Oprindelsesland
Europa	Ukraine, Rusland, Armenien, Georgien; Moldovas Republikken, de Balkanske lande
Mellemøsten	Bahrain, Egypten, Forenede Arabiske Emirater, Irak, Iran, Israel, Jordan, Kuwait, Libanon, Oman, Palæstina, Qatar, Saudi Arabien, Syrien, Yemen
Tyrkiet	Tyrkiet
Nordafrika	Algeriet, Libyen, Marokko, Sudan, Tunesien, Vestlig Sahara
Østafrika	Østafrika i FN's inddeling (United Nations, 2016)
Øvrig Afrika	Vestlig Afrika, Sydafrika, Centralafrika i FN's inddeling (United Nations, 2016)
Sydasien	Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, Indien, Maldiverne, Nepal, Pakistan, Sri Lanka
Øvrig Asien	Sydøstasien, Østligasien, Centralasien i FN's inddeling (United Nations, 2016)
Amerika og Oceanien	Latinamerika, Caribien og Oceanien i FN's inddeling (United Nations, 2016)

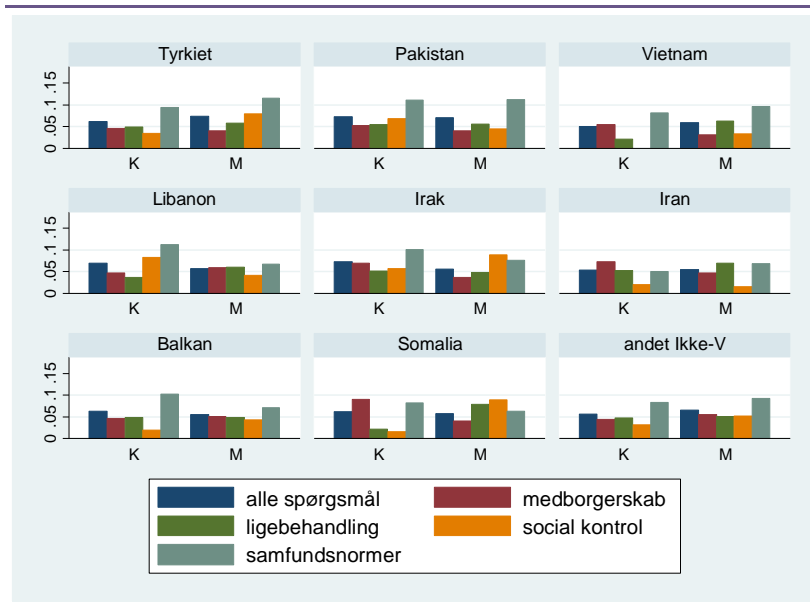
Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet og FN.

BILAG 2 INFORMATIONSGRAD – FLERE FORDELINGER

I dette bilag er flere detaljerede figurer, som viser informationsgraden blandt indvandrere og efterkommere fordelt på køn.

BILAGSFIGUR B2.1

Gennemsnitlig andel af "ved ikke" eller "nægter at svare" i emnekategorien. Fordelt på oprindelsesland, køn¹ og emnekategori.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af etnisk minoritetsbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Både indvandrere og efterkommere indgår i denne figur. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

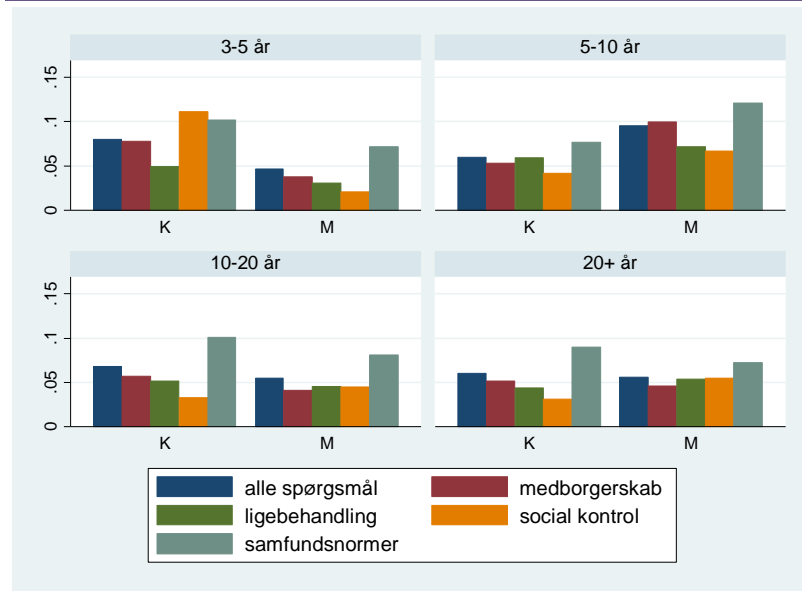
1. K står for kvinde og M står for mand.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

BILAGSFIGUR B2.2

Gennemsnitlig andel af "ved ikke" eller "nægter at svare" i emnekategorien. Fordelt på antal år siden indvandring, køn¹ og emne.

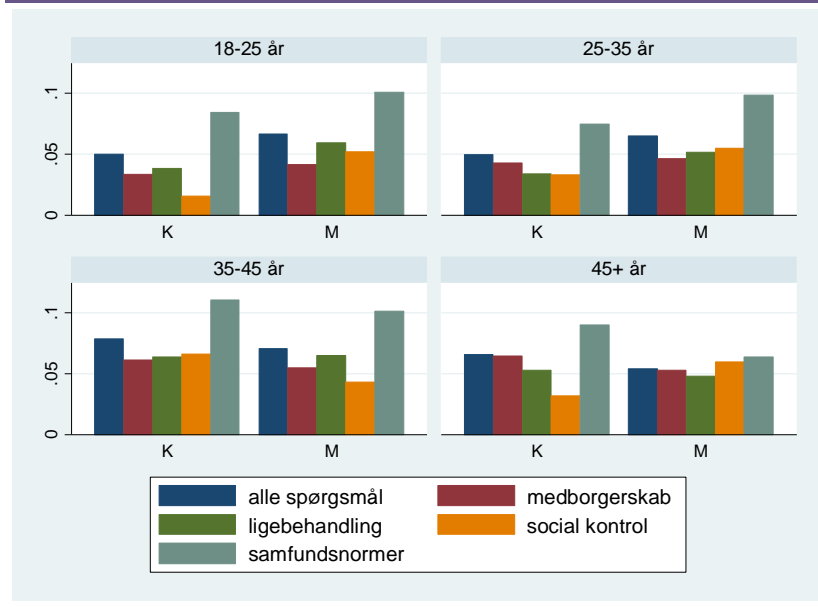
Anm.: Stikprøve: respondenterne af etnisk minoritetsbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Kun indvandrere indgår i denne figur. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

1. K står for kvinde og M står for mand.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

BILAGSFIGUR B2.3

Gennemsnitlig andel af "ved ikke" eller "nægter at svare" i emnekategorien. Fordelt på alderskategori, køn¹ og emne.

Anm.: Stikprøve: respondenterne af etnisk minoritetsbaggrund i medborgerskabsundersøgelsen 2016. Begrænset til de spørgsmål, der blev stillet til alle respondenterne. Både indvandrere og efterkommere indgår i denne figur. Y-aksen viser den gennemsnitlige værdi, der varierer mellem 0 og 1.

1. K står for kvinde og M står for mand.

Kilde: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Statistik og Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet.

LITTERATUR

- Barnes, W. (2008): "Improving Migrant Participation in the Labour Force Survey: A Review of Existing Practices in European Union Member States". *Survey Methodology Bulletin*, 63: s. 25-38.
- Danmarks Statistik (2008): *Notat om forskerbeskyttelse i CPR*, Danmarks Statistik, Metode. Kan frit hentes på:
<http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/metode/Forsker2008>.
- Deding, M., T. Fridberg & V. Jakobsen (2008): "Non-Response in a Survey among Immigrants in Denmark". *Survey Research Methods*, 2(3): s. 107-121.
- Goodman L. (1961): "Snowball Sampling". *The Annals of Mathematics and Statistics*, 32: s. 148-170.
- Groves, R.M. & M.P. Couper (1998): *Nonresponse in Household Surveys*. New York: John Wiley and Sons Inc.
- Heckarton, D.D. (1997): "Respondent-Driven Sampling: A new Approach to the Study of Hidden Populations". *Social Problems*, 44(2): s. 174-199.
- Kappelhof, J.W.S. (2015): *Surveying Ethnic Minorities: The Impact of Survey Design on Data Quality*. Netherlands Institute for Social Research, The Hague 2015.
- Lipps, O. & K. Kissau (2012): "Nonresponse in an Individual Register Sample Telephone Survey in Lucerne/Switzerland". In M. Hader, S. Hader & M. Kuhne (Eds.): *Telephone Surveys in Europe: Research and practice* (s. 187-208). Berlin: Springer.
- Massey, D. & A. Singer (1995): "New Estimates of Undocumented Mexican Migration and the Probability of Apprehension". *Demography*, 32: s. 203-213.

- McKenzie, D.J. & J. Mistiaen (2009): "Surveying Migrant Households: A Comparison of Census-based, Snowball, and Intercept Point Surveys". *Journal of the Royal Statistical Society. Series A (Statistics in Society)*, 172(2): s. 339-360.
- Rinken, S. (2013): "Enhancing Representativeness in Highly Dynamic Settings: Lessons from the Nepia Survey." In J. Font & M. Mendez (Eds.): *Surveying Ethnic Minorities and Immigrant populations* (s. 85-110). Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet (2016): *Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark 2016*, nov. 2016., København. Kan frit hentes på integrationsbarometer.dk (<http://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/medborgerskab-ligebehandling-og-selvbestemmelse-i-danmark-2016>)
- United Nations Statistics Division (2016): "Composition of Macro Geographical (Continental) Regions, Geographical Sub-Regions, and Selected Economic and other Groupings". United Nations, tilgængelig på: <http://unstats.un.org/unsd/methods/m49/m49regin.htm>.
- Wasserman, M., D. Bender, W. Kalsbeek, C. Suchindran & T. Mouw (2005): "A Church-Based Sampling Design for Research with Latina Immigrant Women". *Population Research and Policy Review*, 24(6): s. 647-67.